

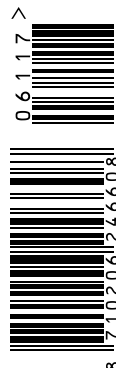
SERIOUS ABOUT STYLE

ZOMER
2017
€ 5,95COLLECTORS
ISSUE

1/3

CHARLIZE
THERON
BY VINCENT
PETERS

WWW.GENTLEMENSWATCH.COM



ROGER W. SMITH
DE
HORLOGEMAKER
VAN
ISLE OF MAN

TEKST *Hans van Wetering*

BEELD *Roger W. Smith*

Roger Smith is een wereldberoemd horlogemaker. Onder kenners althans. Tien klokjes per jaar maakt hij, met een team van zeven man, in zijn werkplaats in een gehucht op Isle of Man. Zijn horloges zijn niet binnen ieders bereik, want de eenvoudigste Roger W Smith kost zo'n 100.000 euro. En is zo'n horloge eenmaal besteld dan begint een jarenlang wachten...





Ik verwacht een excentrieke figuur, met buitenissig haardos en dito kledij wellicht, maar als Smith (Bolton, 1970) de deur van zijn spierwitte *cottage* opendoet sta ik tegenover een keurig geklede *English gentleman*: voorkomend en hartelijk, de dictie licht geaffecteerd. “Je moet een beetje ongewoon moet zijn om in de horlogewereld verzeild te raken”, zegt hij als we naar binnen lopen, “ik denk dat ik de uitzondering op de regel ben.”

We zitten in de keuken, een lange tafel, aan de muur afbeeldingen van uurwerken. Ik leg uit waarvoor ik kom; voor de horloges natuurlijk, maar ook ben ik benieuwd naar de gedachten van de horlogemaker over het fenomeen tijd. Ik citeer Augustinus: ‘Ik weet wat het is zolang niemand me ernaar vraagt; maar als ik het moet uitleggen sta ik met mijn mond vol tanden’, begin over de recente ontdekking van een ‘timer’ ergens in de hersenkwabben en zeg dat het ontstaan van onze moderne lineaire tijdsopvatting wel met de ontwikkeling van het mechanische uurwerk in verband wordt gebracht.

Het is een lange introductie. Smith glimlacht, vriendelijke ogen, zegt niets. Ik vraag of hij zelf vaak over tijd nadenkt, over tijd als concept. “Nee, niet echt, nee,” klinkt het antwoord, “Ik ben gefascineerd door horloges, maar die filosofische kant en zo, nee, ik vrees dat ik nogal oppervlakkig ben.”

Vooraf twijfelde ik wat voor cadeau ik Smith kon geven. Via internet koop ik voor nog geen tien euro een digitaal horloge met een –door kinderen zelf in te kleuren- papie-

ren polsbandje. De Paper Watch is een onooglijk wit ding, vierkant, plastic. ‘Anything you’ll want it to be’ staat op de verpakking.

Hij pakt het uit: “Mijn dochter zal dit prachtig vinden.”

In uw wereld heet dit nog steeds een horloge? “O ja hoor, dit is een volledig functionerend digitaal kwartshorloge. Mijn dochter is drie jaar. Ze doet nu steeds of ze een horloge om heeft. Dit kan haar eerste echte horloge worden.” **Maar het is natuurlijk rotzooi, het zal snel verkeerd lopen, toch?** “Een kwartshorloge is in de regel preciezer dan een horloge met een mechanisch uurwerk.”

Dit horloge van tien euro loopt preciezer dan uw eigen horloges? “Ja, het is eigenlijk ongelooflijk dat we in staat zijn om een mechanisch horloge zo precies te laten lopen. Het wordt constant heen en weer geschud en toch verwachten we dat het niet meer dan vijf á tien seconden per dag uit de pas loopt. Terwijl een kwartshorloge misschien een afwijking heeft van vijf seconden per maand. Kwarts is preciezer, maar de relatie tussen mens en horloge is niet hetzelfde als bij een mechanisch klokje, minder persoonlijk. Natuurlijk proberen we de afwijking nog kleiner te krijgen. Maar dan heb je het over een langere periode. Voor de klant is het van geen betekenis -de afwijking van onze horloges is 3 tot 4 seconden per dag-, maar voor mij wel.”

U doet alles om die horloges steeds preciezer te laten lopen, maar uw klanten interesseert het niet. “Ze kopen het ook vanwege het verhaal achter de horloges, de bijzon-



dere productiewijze, dat we slechts tien horloges per jaar maken. Elk van mijn horloges beantwoordt aan iemands dromen, zegt wie ze willen zijn, en we hebben nu eenmaal allemaal onze rewards nodig in het leven.”

Ik wijs op het papieren horloge: zoals dit ook een reward is, voor zijn dochter? Hij glimlacht. *“Indeed, it would be.”*

Zijn dochter kan al een beetje klokkijken, zegt Smith. Maar dit is een digitaal horloge, we leven in een digitale tijd. Ik vraag of hij zich kan voorstellen dat er ooit een tijd komt waarin kinderen nog slechts digitale cijferreeksen leren lezen. De wijzers van Smiths horloges zullen nog steeds ronddraaien –als iemand tenminste de moeite neemt het mechaniek eens in de zoveel tijd op te winden-, maar niemand die nog weet wat die wijzers aangeven.

“Dat geloof ik niet,” reageert de horlogemaker, “het mooie van een analoog klokje is dat je in een flits een idee van de tijd krijgt, op een digitaal klokje moet je de tijd echt lezen. Ik zou geen digitaal horloge kunnen maken. Er mist iets, het contact met de wijzers... misschien omdat het honderden jaren terug gaat, onze lange geschiedenis met kerkklokken, ik weet het niet... *there's something just so perfect about it.*”

Hij pakt de Paper Watch van tafel en frummelt er wat aan, legt het terug op tafel.

Ik zeg: “Het geeft eigenlijk niet de juiste tijd aan. We zien het klokje door de reflectie van licht, en dat licht heeft tijd nodig om van het klokje onze ogen te bereiken. We zien de klok zoals hij even tevoren was, en het ‘nu’ verschilt per waarnemer.”

“Indeed...”, klinkt het aarzelend, de toonhoogte omhoog reikend in de tweede lettergreep, een afwachtcende blik.

“Zal ik je de werkplaats laten zien?,” vraagt hij na een tijdje. We lopen door smalle gangen, komen bij een deur waarachter zachtjes radiomuzak klinkt: *Relight my fire, your love is my only desire.* “Hier begint het allemaal,” zegt hij, “dit is de machinekamer.” In een hoek staan een paar machines die je eerder in een museum zou verwachten. “Bijna tweehonderd jaar oud,” zegt Smith, “tegenwoordig wordt een wijzerplaat volautomatisch uit een plaat gestanst, maar deze machines geven echt het beste resultaat.”

Hij trekt een lade open. Met een tangetje haalt hij uit een van de vele doorzichtige genummerde bakjes een minuscule radertje tevoorschijn. “Altijd met een tangetje,” zegt Smith, “lichaamsvocht tast het metaal aan, en dan kun je het horloge weggooien. Dit ene onderdeelje neemt ongeveer drie dagen in beslag om te maken. Wijzerplaat en wijzers, de kast, elk radertje, iedere brug is handgemaakt, hier in de eigen werkplaats. Die werkwijze is helaas vrijwel uitgestorven. Zelfs horlogemakers die slechts honderd stuks per jaar maken, gebruiken massaproductie. Dat moet wel. Wij zijn hier met z’n zevenen en het lukt ons niet om meer dan tien horloges per jaar te maken.”

We lopen naar een volgende vertrek. Hier worden de horloges in elkaar gezet. Overal liggen roze, rubberen vingerhoedjes, pincetjes en tangetjes, en schroevendraaiertjes met koppen zo klein dat je een vergrootglas nodig hebt om ze te kunnen zien.

“Mijn wereld is tweeëneenhalve vierkante centimeter groot,” zegt Smith.

Ik haal een glossy magazine tevoorschijn dat ik op het vliegveld kocht: *The Big Watch Book*.

Ik beken dat ik nooit veel interesse had in horloges, maar dat de complexe mechaniekjes in het blad toch wel erg mooi zijn. Jammer alleen dat ze bij de meeste horloges alleen zichtbaar zijn aan de opengewerkte achterzijde. Je moet het klokje af doen om te zien hoe mooi het binnenwerk is. Zonde toch?

“Yes, well...”

Ik blader verder. Kom bij een serie horloges waarvan juist de voorzijde open is. Achter het glas doemt een spectaculair bouwwerk van radertjes op. De horloges hebben intrigerende namen: ik lees hardop: “Roger Dubuis Excalibur Spider Skeleton Flying Tourbillon”, en “Panerai Lo Scienziato Luminor 1950 Tourbillon GMT Ceramica”.

“Het is zeker een mooi horloge,” zegt Smith over een van deze zogeheten skeleton-horloges, “maar je moet je bril opzetten om te zien hoe laat het is. Een goed horloge is voor mij iets dat je om je pols doet en waarop je in een oogopslag de tijd kunt lezen.”

Zo’n opengewerkte voorzijde is eigenlijk een beetje ordinaris; als een auto met dikke wielkasten en spoilers?

“Indeed...”

Zoals die *fancy* namen ook niets voor Smith zijn. Series I, Series II, Series III, Series IV heten zijn horloges. Geen exotische materialen ook, zoals carbon, maar ‘gewoon’ goud, zilver, platina, staal en nikkel. En geen eenentwintig functies zoals bij sommige horloges van andere makers.

In de boekenkast staat een boek over Christiaan Huygens - *Huygens’ Legacy. The Golden Age of the Pendulum Clock*. Voordat Huygens halverwege de zestiende eeuw de pendule uitvond, gold een afwijking van 15 minuten per dag als precies. Dat werd ineens 15 seconden per dag. Inmiddels hebben Duitse fysici een atoomklok ontwikkeld die, was hij vanaf de oerknal gaan lopen, nog geen seconde zou hebben verloren of gewonnen.

We weten dan misschien niet wat tijd is, wel zijn we veel beter dan in Augustinus’ dagen in staat het raadselachtige goedje te meten.

Maar aan dergelijke extreme precisie heeft de drager van Smiths horloges dus geen boodschap. Dan droeg hij wel een kwartshorloge.

De exquisite mechanische klokjes van de haute horlogerie zijn vóór alles juwelen – “het enige juweel dat een man overal ter wereld kan dragen,” zegt Smith. Het heeft een

enkeling verleid tot de sombere profetie dat de functie van tijdsaanduiding op den duur helemaal zal verdwijnen. Maar de grote meerderheid van kwaliteitshorlogemakers ziet het zo somber niet, zoals ook nog steeds tamelijk laconiek wordt gedaan over die andere ‘bedreiging’: de smartwatch. “Het zou me niet verbazen als sommige van mijn klanten er eentje hebben,” zegt Smith, “het is iets interessants, iets dat ze een keer zouden willen ervaren.” Dat de smartwatch, na een explosieve start, iets te genvallende maar toch gestage groeicijfers laat zien terwijl de Zwitserse horloge-industrie tegelijkertijd met krimp te maken heeft, lijkt voor Smith geen kopzorg. Hier in zijn *cottage* met de negentiende-eeuwse machines is een smartwatch toch vooral *something from outer space*.

“Dan is bezig het mechanisme in elkaar te zetten, hij is een van de horlogemakers hier,” zegt Smith.

Een grote, zware man staat even op van zijn werkplek en groet vriendelijk.

“Ik ontwerp het design,” zegt Smith, “maar vervolgens maakt elke horlogemaker alles zelf, zet het horloge daarna ook hele-

maal zelf in elkaar. Op die manier heeft hij een bijzondere relatie met dat klokje, zo kan iets moois ontstaan.”

De telefoon gaat, Smith verontschuldigt zich.

Dan keert zich naar mij toe: “We zetten het mechanisme in elkaar en als het goed functioneert halen we het weer uit elkaar om alles af te werken. Daarna begint de herbouw. Ik ben nu bijna een jaar onderweg. Dit horloge is bijna klaar.”

En dan is het perfect? “In de ogen van de mensen is het perfect, maar een horlogemaker is nooit helemaal tevreden. Perfectie is onbereikbaar. Neem het polijsten bijvoorbeeld: hoe goed je daarin ook bent; als je maar ver genoeg inzoomt zal je altijd imperfecties tegenkomen. Er is geen horlogemaker die gelukkig is.”

ISLE OF MAN

Ofwel Man is net als de Kanaaleilanden Brits Kroonbezit. Dat betekent dat het niet onder het Verenigd Koninkrijk valt, niet tot de Britse Overzeese gebieden behoort en evenmin onderdeel uitmaakt van de Europese Unie. Het eilandje, gelegen in de Ierse Zee, heeft zijn eigen belastingstelsel, postzegels, volkslied en munt. Ook zaken als douane en immigratie worden door Isle of Man zelf geregeld. Wel verzorgt het Verenigd Koninkrijk het buitenlandse beleid en de verdediging van het eiland. Beroemdheden geboren op dit eiland zijn de gebroeders Gibb, beter bekend als de popgroep Bee Gees.



Ik vraag me af hoe het is om hier te werken, hier te zitten, uur na uur, gebogen boven dat werkblad met al die microscopische onderdeeljes en tangetjes, in een wereld onder een stolp, op zoek naar bramen zo klein dat niemand gelooft dat ze bestaan.

Ik maak nog wat foto's van zijn horloges, en van flinter-tjes metaal waarvan ik geen idee heb waar ze voor dienen. Smith vraagt hoe ik terugkom naar mijn hotel. Te voet naar Ballaugh, het dichtstbijzijnde dorp, zeg ik. En dan de bus naar hoofdstad Douglas. Hij geeft me wel even een slinger, zegt hij.

Hoe lang zullen zijn horloges meegaan, vraag ik na een tijdje. "Honderden jaren," zegt hij, terwijl hij wijst in de richting van het onheilspellende wolkende dat afwach-tend boven de heuvels hangt.

Ik vraag of hij wel eens van de Clock of the Long Now heeft gehoord: een initiatief om een mechanische klok te bouwen die slechts één keer per jaar tikt, één keer per eeuw slaat, met een koekoek die één keer per duizend jaar tevoorschijn komt.

"Indeed..." - opnieuw die oplopende toonhoogte.

Het doel van de bedenkers is dat mensen zich bewust worden dat we met z'n allen in de ban zijn van korte termijn-denken, zeg ik. Onze *attention-span* wordt steeds korter, zo is het idee. En wist Smith dat uit recent hersen-onderzoek naar voren komt dat technologie de tijdsradar in ons brein doet versnellen en ons daadwerkelijk opjaagt?

"We're almost there," zegt de horlogemaker.

"Dat is het fascinerende aan horloges," zegt hij zonder

enige aanleiding als we even later stilhouden bij de bus-halte van Ballaugh. "Het zijn machines, wetenschappelijke machines, *timekeepers*, maar tegelijkertijd proberen we iets te maken dat, ja dat een kunstwerk is eigenlijk, ja, en over elk detail, elk schroefje, elk onderdeelje is lang nagedacht, alles opdat het horloge ... ehm klopt. Dat is wat me intri-geert, dat is waarvan ik opgewonden raak, daarom ben ik horlogemaker."

Dan sta ik buiten.

Ik kijk op mijn Swatch, op een vliegveld in China gekocht om van mijn laatste Yuan af te komen, en vraag me af of dit klassieke gebaar van de arm die zich uitstrekt en de pols die zich met een kwart draai vanonder het eind van de mouw vandaan schudt ooit zal verdwijnen.

Ik besef dat ik niet heb gevraagd wie zijn klanten zijn. Mensen met veel geld, dat spreekt voor zich, en met even weinig tijd als minder bedeelde stervelingen. En dan nog, antwoord zou er niet komen: "Well..." zou hij zeggen, en daarna niets, een glimlach, een volgende stilte.

Ik heb ook niet gevraagd of ik er even eentje om mocht doen, heb geen idee of je, wanneer je de adem inhoudt en je ogen sluit, heel, heel misschien de trapeze-act van al die radertjes kunt voelen op je huid.

De regen die zich al die tijd heeft schuilgehouden barst los. Ik trek me terug in het bushokje. Een automobilist passeert. In een huis aan de overzijde van de weg beweegt de vitrage.